דאס אידישע שטעטל אין רוסלאנד פאנגט אן קומען צו זיך

פון ב. סמאליאר

אידן אין רוסלאנד זיינען איצט פול מיט האפענונג אויף בעסערע צייטן. און די דאזיקע צייטן קומען טאקע. יונג און אלט ארדענען זיך איצט איין און פילן זיך ווי נוצלאכע מענשן. איינדריקן פון א ספעציעלער רייזע.

דאס אידישע שטעטל אויף אוקראינע און אין ווייס-רוסלאנד פאנגט אן צו קומען צו זיך. ווידער ווערט דארט די שטימונג א מונטערע. ווידער גיין דארט איצט אידן ארום מיט האפענונג. ווידער הויבן מענשן דארט אן צו פילן אז זיי זיינען אויך מענשן.

די בייזע יארן פון די אידישע דעקלאסירטע און וואלרעכטלאזע, זיינען איצט א זאך פון דער ניט-לאנגער פארגאנגענהייט פאר דעם אידישן שטעטל. איצט, אין די לעצטע פאר מאנאטן, האט זיך דאס רעדל דארט אינגאנצן איבערגעדרייט. עס איז גענוג געווען, אז די מאסקווער צענטראלע רעגירונג זאל ארויסקומען מיט עטלאכע דעקרעטן צו פארלייכטערן די אידישע לאגע אין די שטעטלאך, און די הימלען האבן זיך דארט מיטאמאל אויסגעלייטערט און די זון האט דארט אנגעפאנגען צו שיינען.

די דאזיקע דעקרעטן, מען מעג שוין איצט זאגן דעם אמת וועגן זיי. מען מעג שוין איצט דערציילן, אז אין די ערשטע פאר וואכן ווען זיי זיינען ארויסגעגעבן געווארן, האבן אידישע טוער אויף זיי קיין גרויס האפענונג ניט געלייגט. אודאי איז מען געווען צופרידן וואס זיי זיינען דערשינען. אודאי האט מען זיי געהאלטן פאר א וויכטיקן שריט מצד דער צענטראלער סאוועטישער רעגירונג. אבער צי וועלן זיי טאקע דורכגעפירט ווערן אין לעבן — דאס איז געווען די גרויסע פראגע.

אלע אין סאוועטן פארבאנד ווייסן, אז וואס-וואס, נאר ווען די צענטראלע רעגירונג לאזט ארויס א באפעל, מוז דער דאזיקער באפעל דורכגעפירט ווערן פינקטלאך און אין צייט. מיט די באפעלן וועגן פארלייכטערן די לאגע אין די אידישע שטעטלאך איז אבער געווען אנדערש. אן שום אורזאך און אן שום גרונט האט מען זיך צו זיי אין די אידישע פירנדע קרייזן באצויגן אויב ניט מיט אומצוטרוי איז מיט בארייטענדער פארזיכטיקייט.

איך פרעג א אידישן טוער אין מאסקווע: "וואס דענקט איר וועגן דעם נייעם דעקרעט, וועלכער הייסט אויפשטעלן געוויסע קאטעגאריעס אידישע געוועזענע הענדלער אין זייערע רעכט?" — "וואס זאל איך דענקען?" — ענטפערט ער מיר פלעגמאטיש, — מיר וועלן זען ווי אזוי דער דעקרעט וועט דורכגעפירט ווערן, וועלן מיר דאמאלסט דענקען."

און אזוי אויך מיט די דעקרעטן וועגן פארלייכטערן די שטייערן פאר אידישע קוסטארן, און אזוי אויך מיט דער פארארדענונג וועגן ניט אוועקנעמען די מאשינען ביי יענע אידישע בעלי מלאכות וואס זיינען ניט אומשטאנד צו צאלן די אומגעהויער הויכע שטייערן וואס דער "פינאינספעקטאר" האט אויף זיי ארויפגעלייגט. און אזוי אויך מיט די אלע איבעריקע פארארדענונגען וואס די פארשיידענע רעגירונגס אינסטאנציעס האבן לעצטנס איינס נאכ'ן אנדערן ארויסגעלאזט לטובת דער אידישער באפעלקערונג אין די קלענערע שטעטלאך. אידן האבן זיך ניט געאיילט ארויסצוזאגן זייער מיינונג וועגן די דאזיקע פארארדענונגען, ווייל זיי האבן געדענקט, אז עס איז געזונטער צו ווארטן מיט א מיינונג ביז וואנען מען וועט זען צי די דאזיקע פארארדענונגען ווערן טאקע באמת דורכגעפירט, אדער צי זיינען זיי בלויז א גוטער ווילן פון דער צענטראלער סאוועטישער רעגירונג, בלויז פארארדענונגען אויפ'ן פאפיר.

איצט מיט דריי מאנאטן שפעטער, איז שוין די זאך גאנץ אנדערש. איצט זיינען אלע מסכים אז דאס אידישע שטעטל שטייט ערב זיין ווידערגעבורט.

* *

איבער די קליינע שטעטלאך פון ווייס-רוסלאנד בין איך ארויסגעפארן א קוק טאן אויפ'ן פלאץ א קוק טאן ווי פילן זיך דארט אידן איצט. ווען זאכן ווערן פאר זיי נארמאלער און קלארער.

איך האב די אידן איצט אין די שטעטלאך כמעט ווי ניט דערקאנט. דא און דארט האבן זיך נאך אייניקע פון זיי פאר מיר באקלאגט. דא און דארט האבן זיי מיר נאך דערציילט וועגן זייערע צרות. אבער אין אלגעמיין איז דאס שטעטל איצט אנדערש ווי מיט א האלב יאר צוריק, ווען איך האב דארט געמאכט מיין לעצטן באזוך.

אידן האבן איצט אויפגעהערט צו זיין דערשלאגן אין די ווייס-רוסישע שטעטלאך. זיי האבן געקראגן א צוטריט צו ארבעט. און האבן זיך דערפילט ווי מענשן ניט בלויז פיזיש, נאר אויך פסיכאלאגיש.

א איד, א וואלרעכטלאזער, א "לישענעץ" דערציילט מיר:

"איך בין נאך אלץ דערווייל א "לישענעץ". דערווייל האט מען מיר נאך אין מיינע רעכט ניט אויפגעשטעלט. אבער מסתמא וועט מען מיר אין גיכן די דאזיקע רעכט געבן. מען שטעלט איצט אויף אין זייערע רעכט ערגערע "לישענצעס" פון מיר, און פאר מיר וועט מען זיכער ניט מאכן קיין אויסנאם.

"אבער, — גייט דער איד ווייטער אן מיט זיינע אפטימיסטישע רייד, — צי מען וועט מיר אמאל אויפשטעלן אין מיינע רעכט צוריק, צי ניט, נאר דערווייל ארבעט איך שוין. איך האב ניט פארדינט קיין גראשן שוין פאר די לעצטע צוויי יאר. איצט אבער האט מען מיר צוגעלאזט צו שווארצער ארבעט, און איך פארדין אמת ניט קיין סך געלט, בלויז א רובל און א האלב א טאג, — אבער איך ארבעט און פארדין. איר פארשטייט וואס דאס מיינט? איך ארבעט און פארדין . . .

— איך קום אהיים נאך דעם שווערן טאג ארבעט, — דערציילט מיר ווייטער דער איד, — פיל איך מיר ניט מיד, נאר פארקערט, לעבעדיק און מונטער. איך פיל זיך א מענש מיט מענשן גלייך. ניט קיין פארשפינענער, און ניט ווי קיין קרעציקער, ווי ביז איצט. וואס מאכט עס מיר אויס וואס איך פארדין ווייניק, אבער ארבעטן ארבעט איך. און מיט ביטול קוקט מען איצט ניט אויף מיר? און אנדערהאלבן פונט ברויט ביי דער ארבעט קריג איך יעדן טאג? דאס אלעס איז גענוג דערווייל פאר מיר. מער קאן איך דערווייל ניט פארלאנגען.

ער רעדט און איך דערמאן זיך דעם זעלבן אידן מיט א האלב יאר צוריק. מיט זעקס מאנאטן צוריק איז דער זעלבער איד געשטאנען פאר מיר א דערשלאגענער, א פאר'חושכ'טער, א צעבראכענער, און מיר געבעטן צי קאן איך ניט געפינען פאר אים א וועג קיין אמעריקע. ער איז געווען איבעריק ניט בלויז אין שטעטל, נאר אפילו אויף דער ערד אין די אידישע קאלאניעס האט מען אים ניט געוואלט שיקן. ער האט אמאל געהאט דעם אומגליק צו האנדלען, האט מען אים דערפאר פארטורטיילט צו שאנד און צו הונגער.

איצט האט זיך דאס רעדל איבערגעדרייט פאר דעם דאזיקן אידן, און פאר א סך אזעלכע אידן ווי ער. אויף ערד-ארבעט איז אפגערעדט, אז מען שיקט זיי איצט. זיי ווילן אבער שוין אליין איצט אויף קיין ערד ארבעט ניט. צו וואס זיך אפרייסן פון שטעטל? צו וואס זיך שלעפן ערגעץ אין דער ווייט אין די קאלאניעס אריין, ווען מען קאן איצט מאכן א לעבן טאקע אין שטעטל גופא? אמת, אויף דער ארבעטס-ביורזשע פארשרייבט מען נאך דערווייל ניט אזעלכע אידן, און אפיציעל אויף ארבעט שיקט מען זיי ניט, אבער אומאפיציעל ארבעטן איצט אלע אידן פון שטעטל, דעקלאסירטע צי ניט אדער צי זיי זיינען רעגיסטרירט אויף דער דעקלאסירטע, צי זיי זיינען "לישענצעס" ארבעטס בערזשע. מען נעמט זיי, אויסמיידענדיק גאר אין גאנצן די ארבעטס-בירזשע.

די סאוועטישע רעגירונג בויט איצט א סך זאכן אין ווייס-רוסלאנד. זי בויט נייע וועגן. זי שטעלט אויף ציגל פאבריקן. זי ברענגט ארדענונג אין אירע אלטע פארלאזטע גלאז פאבריקן. די דאזיקע גראנדיעזע בוי-ארבעט פון דער סאוועטישער מאכט פאדערט אן א שיעור שווארצע ארבעטער וואס זיינען פיזיש צוגעפאסט צו גראבן ערד, און טראגן שטיינער, צו טאן שווערע פיזישע ארבעט. אזעלכע ארבעטער איז ניט קיין מוז צו נעמען דורך דער ארבעטס-בערזע. אזעלכע ארבעטער נעמט מען פון גאס און דארף.

די אידן פון דעם קליינעם שטעטל זיינען אפשר ניט צוגעפאסט צו אזא שווערער פיזישער ארבעט. די נויט זייערע, און דער עיקר דער פאקט גופא, אז מען נעמט זיי אויף דער דאזיקער ארבעט, מאכט זיי צו פילן זיך קרעפטיק און פיזיש שטארק. זיי גראבן ניט ערגער ווי דער שייגעץ פון דארף. זיי טוען די דאזיקע ארבעט מיט מער פרייד ווי דער ארבעטער וואס קומט פון דארף. פאר זיי איז די דאזיקע ארבעט ניט נאר א זאך פון פארדינסט. פאר זיי איז עס א שטיק מאראלישע אויפלעבונג. פאר זיי איז די דאזיקע שווערע און שווערע ארבעט אויך אן האפענונג אויף מאכן א שריט ווייטער, אויף איבערגיין פון שווערער פראסטער ארבעט, צו ארבעט לייכטערער און קוואליפיצירטער.

— מאכט ניט אויס. וואס די דאזיקע ארבעט איז בלויז א זומערדיקע, — האט מיר איינער פון די דאזיקע אידן האפנונגס-פול דערקלערט. — דער זומער וועט זיך ענדיקן, וועלן מיר זיך מסתמא קאנען צופאסן אויך צו אנדערע ארבעטן. אויב מען וועט אונז שוין אנפאנגען צולאזן צו ארבעט, וועט זיך געפינען פאר אונז שוין גענוג ארבעט אום ווינטער אויך. נשקשה, סאוועט רוסלאנד דארף איצט גענוג ארבעטער. דער עיקר איז בלויז, מען זאל אונז נאר צולאזן צו דער ארבעט. מען זאל פון מאסקווע בלויז זאגן אז מיר זיינען אויך מענשן, און מעגן אויך ארבעטן . . .

* *

סאוועט רוסלאנד דארף איצט גענוג ארבעטער, און אויב מען זאל טאקע אויך אויף ווייטער צולאזן די אידישע דעקלאסירטע צו פארשיידענער שווארצער ארבעט, וועט אוועקגיין א זייער קורצע צייט, און עס וועלן כמעט ווי ניט זיין קיין אידישע דעקלאסירטע אין סאוועטן פארבאנד.

פון שווארצער ארבעט ביז קוואליפיצירטער ארבעט איז בלויז איין שריט. איינער וואס טוט שווארצע ארבעט אין סאוועט רוסלאנד, — איבערהויפט בוי-ארבעט, — נעמט אים ניט לאנג, און מען פאראינטערעסירט זיך מיט אים צו פארוואנדלען אים פון א שווארצן ארבעטער אין א קוואליפיצירטן.

אויב עס איז לייכט צו פארוואנדלען א ניט אידישן שווארצן ארבעטער אין א קוואליפיצירטן, איז עס נאך פיל לייכטער צו טאן מיט א אידישן. די ניט אידישע שווארצע ארבעטער האבן ניט קיין 'ארט', ניט קיין 'אגראדזשאינט' וואס זאלן זיך אינטערעסירן זיי צו קוואליפיצירן אין מלאכות. זיי זיינען אפהיינגיק בלויז פון דער ארטיקער מאכט.

גאנץ אנדערש איז עס אבער מיט די אידישע. די אידישע אויסלענדישע ארגאניזאציעס, — דער "ארט" און דער "אגראדזשאינט" פילן איצט, אז דער טראפ פון זייער ווייטערדיקער ארבעט מוז געלייגט ווערן ניט אויף דער אידישער קאלאניזאציע, נאר אויף דער אידישער אינדוסטריאליזאציע. אידישע אינדוסטריאליזאציע מיינט קודם כל צו לערנען די אידישע באפעלקערונג פון שטעטל — די דעקלאסירטע באפעלקערונג — א גוט קוואליפיצירטע מלאכה. דערפאר טאקע האבן זיי איצט א גרונט די האפנונגען פון די איצטיקע דעקלאסירטע אידן וואס זיי לייגן אויף דער נאענטער צוקונפט, אז זיי וועלן קאנען קריגן די נויטיקע קוואליפיקאציע, און ווערן נוצלאכע קוואליפיצירטע ארבעטער.

די אידישע יוגנט פון די שטעטלאך זי איז איצט אין דער ערשטער ריי צו קריגן אזא קוואליפיקאציע. טויזנטער אידישע יונגעלייט ציען זיך איצט פון די שטעטלאך אין די ארומיקע שטעט, און קומען דארט אן אויף טעכנישע קורסן וואס דער "ארט" און דער "אגראדזשאינט" שטיצן און האלטן אויס מיט דעם צוועק צו געבן דער אידישער דעקלאסירטער יוגנט א מלאכה אין האנט. די דאזיקע יוגנט איז שוין אזוי גוט ווי פארזארגט. ביי דעם איצטיקן גרויסן מאנגל אין קוואליפיצירטע ארבעטער, ביי דער איצטיקער ריזיקער בוי-ארבעט וואס גייט אן אין סאוועטן פארבאנד, וועט קיין איינער פון דער דאזיקער יוגנט זיך ניט דארפן זארגן פאר ארבעט. ווען ער וועט נאר דורכגיין די קורסן. מיט דעם עלטערן דור איז נאך דערווייל אין שטעטל א פראבלעמע, אבער אויך דער עלטערער דור דעקלאסירטע אידן, — יענער וואס איז פיזיש צוגעפאסט צו שווערער ארבעט, — אויך ער ארדנט זיך איצט מער ווייניקער איין.

די נייע סאוועטישע דעקרעטן לטובת דער אידישע באפעלקערונג צוזאמען מיט דעם גרויסן טעמפ פון דער סאוועטישער אינדוסטריאליזאציע עפענען איצט נייע מעגלאכקייטן פאר דעם סאוועטישן אידנטום. איך בין קיינמאל ניט געוועזן קיין אפטימיסט וועגן דער אידישער לאגע אין סאוועטן פארבאנד. אבער איצט ארומפארנדיק איבער די אידישע שטעטלאך נאך די לעצטע סאוועטישע דעקרעטן, מוז איך זאגן, אז די אידישע לאגע אין סאוועט רוסלאנד איז איצט אויפ'ן שייד-וועג. אויפ'ן שייד-וועג צום בעסערן. אויב די פערספעקטיוון וואס ווערן איצט אנגעמערקט פאר דעם דעקלאסירטן אידנטום זאלן ווירקלאך דורכגעפירט ווערן, דאן וועלן די אידן פון פוילן און פון אנדערע קליינע אייראפייאישע לענדער מעגן מקנא זיין די אידן פון סאוועטן רוסלאנד. עס גייט דערצו, אז דאס דעקלאסירטע אידנטום זאל אין זיין מערהייט ווערן אויס דעקלאסירט.

ער איז געווען א מעיאר, א גנב און געשטארבן ווי א בעטלער

פון ש. ווארעט

ניט אלע מאל גילט דאס בארימטע פאלקסווערטל: "דאס עפעלע פאלט ניט ווייט פון דעם בוימעלע". ווי מיר קאנען לערנען פון דער טראגעדיע וואס איז ניט לאנג צוריק אנטדעקט געווארן אין דער הויפט שטאט פון מעקסיקא. פאסירט גאנץ אפט, אז א גנב'ס א זון זאל אויסוואקסן א בארימטער מענש און אז אמאל זאל גאר דער זון פון א בארימטן מענש זיך ארויסווייזן צו זיין ניט מער און ניט ווייניקער ווי א געמיינער גנב, א רויבער וועלכער וויל לעבן אויף יענעמס חשבון.

אין דער אמעריקאנער אמבאסאדע פון מעקסיקא סיטי האט געקלונגען דער טעלעפאן און א פרוי אויף יענער זייט האט געבעטן מען זאל וואס גיכער שיקן א דאקטאר, ווייל אן אמעריקאנער בירגער האלט ביים שטארבן. א דאקטאר איז גלייך געשיקט געווארן אין דעם אפארטמענט פון וואנען דער טעלעפאן קאל איז געקומען. אבער דער דאקטאר איז געווען צו שפעט, ווייל דער אמעריקאנער בירגער, טאם בראון, איז שוין געווען טויט. ער איז געשטארבן פון א הארץ פעלער וואס איז אים געקומען פון טרינקען צופיל אלקאהאל און פון פירן א לוסטיקן לעבן. דורך א צעטל וואס איז געווען אנגעניית אויף זיין ראק האט די פאליציי שפעטער אויסגעפונען אז דער פארשטארבענער איז דער געוועזענער מעיאר פון סטרעטפארד, אנטעריא (קאנאדע), וועלכער האט זיך יארן לאנג אויסבאהאלטן דערפאר ווייל מען האט אים געזוכט אויף דער קלאגע פון באשווינדלען זיינע קליענטן אין 200 טויזנט דאלאר.

דער פארשטארבענער, וועלכער האט אויסגעהויכט זיין לעצטן אטעם אין א סביבה פון גרויזאמער ארימקייט, האט געשטאמט פון זייער א געהויבענער אמעריקאנער פאמיליע. זיין פאטער איז געווען א בארימטער אמעריקאנער קאלאניסט איינער פון די פיאנערן, וועלכע האבן זיך באזעצט אויף דעם נייעם אמעריקאנער באדן. מיט יארן שפעטער איז טאמאס בראון אוועק קיין קאנאדע. ער האט זיך איינגעארדנעט אין דער שטאט סטרעטפארד, וואו ער איז געווארן א מעיאר און אין שפעטער דערוויילט געווארן אלס מיטגליד פון דעם קענעדער פארלאמענט.

הא דער זון נאכגעפאלגט די פוס-טריט פון זיין בארימטן טאטן?

אלע זיינען געווען זיכער, אז יא און ווי האט מען דען אנדערש געקאנט דיינקען, ווען מען האט געזען, אז דער יונגער בראון איז געווארן א מעיאר און איז פונקט ווי זיין פאטער געווען א קאנדידאט פאר דעם קענעדער פארלאמענט. דער יונגער בראון האט אויך, פונקט ווי זיין פאטער, גע'שמ'ט פאר זיין ערלאכקייט און דערפאר האבן אלע איינוואוינער פון שטעטל און ארומיקע פארמערס אים גערקרויט אלס זייער קאסירער און אים אנפארטרויט צוויי הונדערט טויזנט דאלאר. ער איז אויך געווען א לערער אין א סאנדעי סקול, איז געגאנגען יעדן זונטאג אין קלויסטער און האט געטאן אלע אנדערע גוטע זאכן וואס יעדער פרומער קריסט דארף טאן.

קיינער האט אבער ניט באמערקט ווי עפעס א געהיימע קראפט האט זיך אריינגעכאפט אין בראונען און פארקריפלט זיין כאראקטער, מאכנדיק פון אים א "דאקטאר דזשעקיל און מיסטער הייד". ביסלאכווייז האט מען זיך אנגעהויבן דערוויסן אז בראון שיכור'ט, אז ער מאכט הוליאנקעס וואס קאסטן אים אפ א פארמעגן און אז זיין פרוי איז פון אים אוועק דערפאר ווייל ער הוליעט מיט פרעמדע ווייבלאך.

די מענשן, וועלכע האבן אים אנפארטרויט זייערע שווער-פארהארעוועטע געלדער, אז ער זאל אינוועסטן פאר זיי, האבן זיך אנגעפאנגען נאכפרעגן אויף זייערע אינוועסטמענטס. ניט באקומענדיק קיין גינסטיקן ענטפער, זיינען זיי אוועק זיך זעען וועגן דעם מיט א לאיער, און אן אונטערזוכונג פון די ביכער איז געמאכט געווארן און ווען דער רעזולטאט פון דער אונטערזוכונג איז פארעפנטלאכט געווארן, זיינען עטלאכע פון זיינע קליענטן באגאנגען זעלבסטמארד, ווייל עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז דער הערלאכער מעיאר האט פארטאכלעוועט דאס גאנצע געלט.

א ווארענט איז אויסגעשוואוירן געווארן צו ארעסטירן בראונען, אבער בראון האט זיך באצייטנס אפגעטראגן. ער איז אוועק קיין מעקסיקא אין דער באגלייטונג פון איינער פון זיינע מעטרעסעס, מיטנעמענדיק מיט זיך דאס איבעריקע געלט, וואס ער האט נאך ניט באוויזן צו פארטאכלעווען.

די מורא, אז היינט אדער מארגן, וועט ער אריינפאלן אין די הענט פון דער פאליציי, האט אים געטריבן צו דעם העכסטן גראד פון פארצווייפלונג. ער האט זיך געדונגען א צימער אין דעם ארימען קווארטאל פון מעקסיקא סיטי, דארט, אין דעם שמוציקן צימער, איז ער געזעסן טעג און נעכט א פארשלאסענער ניט צולאזנדיק קיינעם צו זיך. דאס לעצטע ביסל געלט האט ער אויסגעגעבן אויף שנאפס. דער אלקאהאל האט צעפרעסן זיין הארץ און ער איז געשטארבן פון הונגער.

קיינער איז ניט געווען ביי דער לויה פון דעם אמאליקן יחוס-קינד, דעם געוועזענעם מעיאר און קאנדידאט פאר פארלאמענט. א שטאטישער טויט-וואגן איז צוגעפארן צום הויז, דער דזשעניטאר האט דעם ארון אויף דעם וואגן ארויפגעשטעלט און דער טויטער קערפער איז אפגעפירט געווארן אויף דער שטאטישער סעמעטרי, וואו עס געפינען זיך די קברים פון אלע היימלאזע פארגעסענע מענשן.

צו די ווילער פון סאסקאטון

די ליבעראלע רעגירונג פארדינט אייער שטימע

די מעקענזי קינג רעגירונג האט זינט 1925 געגעבן מער אויפמערקזאמקייט צו די ביזנעס אינטערעסן פון מערב קאנאדע, ווי וועלכע עס איז פריערדיקע רעגירונג אין דער געשיכטע פון קאנאדע.

אט איז דער רעקארד פון ליבעראלע באדינונגען צו דער וועסט אין די פארגאנגענע פינף יאר:

דאס פארפולקאמענען פון דער האדסאן בעי אייזנבאן וואס ברענגט מערב קאנאדע 1,000 מייל נענטער צו אירע בריטישע און אייראפייאישע מארקעטס. דאס מיינט מער געלט אין די הענט פון די פארמערס און א רעדוקציע אין דעם קאסט פון סחורות געבראכט פון דעם אנדער זייט ים.

רעדוקציע פון פראכט רייטס אויף וועסטערן תבואה און מעל, און אויף פאבריצירטע סחורות וואס קומען אריין אין דער וועסט פון מזרח קאנאדע. דאס שניידט ארונטער דעם קאסט פון טאן ביזנעס אין די פריירי שטעט און שפארט איין פאר די פארמערס $28,000,000 א יאר. זיי האבן $28,000,000 מער יעדן יאר צו אויסגעבן אויף סחורות, איידער זיי האבן געהאט אונטער דעם קאנסערוואטיוון רעזשים.

דער דאנינג בודזשעט פון 1930 רעדוצירט קאסטאמס דיוטיס אויף הונדערטער אימפארטירטע סחורות. דאס האט שוין ארונטערגעבראכט דעם פרייז אויף טיי אויף 10 סענט א פונט. דער דאנינג בודזשעט וועט פארבעסערן דעם מארקעט פאר וועסטערן ווייץ. דער הויפט קוואל פון מערב קאנאדער איינקונפט. די ליבעראלע פאליסי איז צו אויפבויען האנדל מיט גרויס בריטאניע, דער בעסטער קונה פאר די פראדוקטן פון דער וועסט.

שטימט פאר

ד"ר. א. מעקג. יאנג

דעם 28-טן יולי

— און —

וועסטערן פראספעריטי

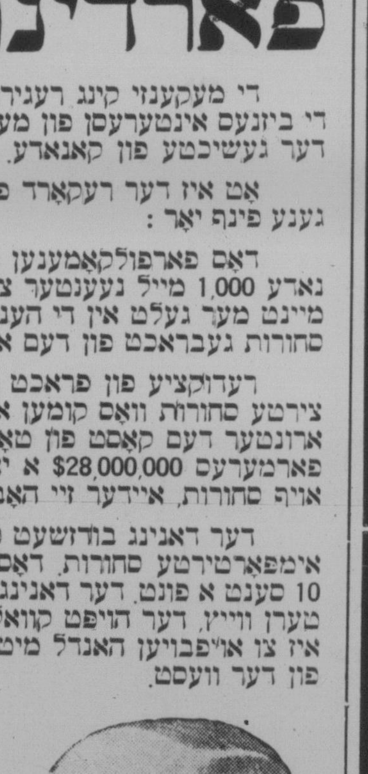

ד"ר. א. מעקג. יאנג

ליבעראלער קאנדידאט אין סאסקאטון

THE ISRAELITE PRESS

The only Jewish Newspaper in Western Canada.

דאס אידישע ווארט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East

Published daily except Saturday and Sunday

ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA

Subscription: $6.00 per year

Est. 1910 Phones: 55 409—52 213

Winnipeg — Manitoba

די אראבישע טאקטיק ביים כותל מערבי

די אינטערנאציאנאלע קאמיסיע וואס די פעלקער ליגע האט געשיקט קיין ארץ-ישראל כדי צו שליכטן דעם סכסוך פון דעם כותל מערבי, האט פארענדיקט איר ארבעט און האט שוין פארלאזן ירושלים. איר באריכט וועט ארויסגעגעבן ווערן ניט פריער פון ענדע סעפטעמבער אדער אקטאבער.

דער קאמיסיע איז געגעבן געווארן די שווערע אויפגאבע ענדגילטיק צו באשליסן וואס זיינען די באזונדערע "רעכט" פון די שטרייטנדיקע צדדים, אידן און מאכמעדאנער, איבער דער "וואנט". א שווערע אויפגאבע, ווייל דאס איז אייגנטלאך ניט קיין פראגע פון געזעצלאכע רעכט, נאר א פראגע פון קענגזייטיקער פארשטענדיקונג, א פראגע פון געפילן, אנשויאונגען און שטרעבונגען.

נאטירלאך האבן זיך די אידן באמיט צו דערווייזן אז דא האנדלט זיך וועגן א קלייניקייט, אז די גאנצע זאך איז ניט ווערט די אנשטריינגונגען צו קעמפן.

"מיר דערקלערן פאר דער ציוויליזירטער וועלט", — האט דוד יעלין פייערלאך דערקלערט ריידנדיק פאר דער קאמיסיע אין נאמען פון דער אידישער אגענטור, — "און צו דעם איסלאם, אז די אידן האבן ניט קיין שום כוונות בנוגע דעם שטח ארום דעם כותל מערבי, און זיי האבן ניט בדעה צו פארוואנדלען דעם שטח ביים כותל מערבי אין א שול, און ווילן אויך ניט באשטרייטן דאס אייגנטום-רעכט פון די אראבער אויף דעם דאזיקן שטח" און אין דער זעלבער צייט האט הרב בלאו, פארטרעטנדיק דעם ראבינאט, דערקלערט, אז "די פראגע פון כותל מערבי איז א ריין רעליגיעזע" און אז "די אידן האבן קיינמאל ניט געפאדערט קיין אייגנטום רעכט אויף דעם כותל, נאר זיי האבן פארלאנגט, אז זיי זאלן קענען פריי און אומגעשטערט דאווענען ביים כותל מערבי".

דערפאר טאקע האט זיך דער פארזיצער פון דער קאמיסיע באמיט צוזאמענצוברענגען די ביידע צדדים און געזוכט אן אויסוועג, א מיטל-פונקט אויף וועלכן די אראבער און די אידן זאלן איינגיין. אבער די אראבער האבן צוריקגעוויזן אלע פארשלאגן צו קומען צו א פארשטענדיקונג.

און אפשר איז דאס בעסער אזוי.

ווי עס ווייזט אויס האט די אראבישע עקזעקוטיווע באשלאסן, אז די צייט איז איצט גינסטיק פאר אן אפענעם קאמף: קיינע קאמפראמיסן, די באלפור דעקלאראציע מוז צוריקגערופן ווערן; דעם מאנדאט — צערייסן אויף שטיקער; ענגלאנד — ארויס פון לאנד; די פעלקער ליגע — איגנארירן אינגאנצן.

דאס איז געווען די טאקטיק פון דעם אראבער אין אלע צייטן: אזוי לאנג ווי דו רעכנסט זיך מיט אים, הייסט עס, אז דו האסט מורא פאר אים, קאן ער דיך צוקוועטשן צום וואנט — אלץ צונעמען, עקספלואטירן דעם מאמענט, ווען אפילו דאס שטעלט אין געפאר די צוקונפט. באלד אבער ווי ער דערזעט א ווידערשטאנד ציט ער זיך צוריק, פאלט אויף קני, בעט זיך רחמים.

די אראבער אין ארץ-ישראל גלויבן אז אזוי ווי ענגלאנד איז איצט פארנומען מיט שווערע פראבלעמען אין אינדיע און עגיפטן, און אין דער היים, קאן מען נעמען די שווערד אין דער האנט און סטראשען. אז ענגלאנד האט זיך שוין אפט געפונען אין דער זעלבער לאגע און האט זיך פון איר ארויסגעדרייט מיט דערפאלג, וועגן דעם ווילן די אראבער ניט ווייסן. די אידן אין ארץ-ישראל, די ציוניסטן אין חוץ-לארץ, דארפן זיך מיט דעם געפערלאכן אנשטעל פון די אראבער ניט רעכענען. די שאו קאמיסיע האט געשפילט אין די אראבישע הענט און אויפגערייצט זייער אפעטיט. די שאו קאמיסיאנערן זיינען געווען קליינע מענשן, וועלכע האבן זייער אויפגאבע ניט פארשטאנען און האבן די אראבער ניט געקענט. די כותל מערבי קאמיסיע באשטייט פון דערפארענע מענשן: זיי האבן פון די אראבער ארונטערגענומען דעם שלייער און דערזעען זיי אין זייער גאנצער ווילדער נאקעטקייט.

* * * *

די כותל מערבי קאמיסיע וועט די פראגע ענדגילטיק ניט קאנען באשליסן, ווען זי וועט אפילו וועלן ארויסגעבן א געגנויעם באשלוס: ווייל איר באשלוס וועט זיין באגרינדעט ניט אויף געזעצלאכקייט נאר אויף גערעכטיקייט, און פון גערעכטיקייט וויל די איצטיקע אראבישע עקזעקוטיווע — אזוי לאנג ווי די לאגע אין אינדיע און עגיפטן איז ווי זי איז — גאר ניט ווייסן. דערפאר קאנען די אידן מיט געדולד ווארטן אויף דעם באשלוס — און אנגיין מיט זייער ארבעט צו באפעסטיקן זיך אויף אלע אנדערע געביטן.

די אראבער האבן זיך דערוויזן אומפייאיק צו פירן מיט זיי וועלכע ניט איז ווייטערע פארהאנדלונגען — וועגן דעם וועלן זיך אויך די ענגלענדער איצט איבערצייגן. עס וועט קומען א צייט, ווען די לאגע וועט זיך בייטן, דאמאלסט וועלן זיי בעטן מענשלאכע רעכט — און ווען זיי וועלן עס פארדינען, וועט מען זיי עס געבן.

נאר עטלאכע טעג צו די וואלן

מיר האלטן שוין ביים סוף פונ'ם וואל-קאמפיין. די נאמינאציעס זיינען פארגעקומען מאנטאג. מיר ווייסן שוין גאנץ באשטימט ווער אונזערע קאנדידאטן זיינען. דער וואל-טאג איז קומענדיקן מאנטאג, דעם 28טן יולי.

די קאנדידאטן, צוזאמען מיט די פירער האבן אויסגענוצט אלע מיטלען צו באקענען די בירגער מיט זייערע באזונדערע צילן. זיי האבן זיך שארף קריטיקירט איינער דעם צווייטן. די צייטונגען האבן וועגן דעם געשריבן. די ראדיא האט וועגן דעם געקלונגען. ס'איז ניט פאראן קיין תירוץ פאר קיינעם ניט מער — ניט צו ווייסן וואו ער אדער זי האלט און פאר וועמען מען דארף שטימען. און אויב איינער ווייסט נאך ניט, האט ער נאך צייט אויסצוגעפינען.

איין זאך איז אבער זיכער, א רעגירונג מוז און וועט דערוויילט ווערן. ס'איז ניט אמת, אז אלע רעגירונגען זיינען אלץ איינס. ניט מער ווי צו זאגן אז אלע מענשן זיינען גלייך. די פעדעראלע רעגירונג איז א ריזיקע אונטערנעמונג, וואס פאדערט פעאיקע פארוואלטער. פון דער האנדלונג און פירערשאפט פון די דאזיקע פארוואלטער הייננגט אפ, מער ווי מען שטעלט זיך פאר, דער שיקזאל פון די איינצעלנע איינוואוינער. און אין א לאנד ווי קאנאדע, וואו יעדער בירגער געניסט פון דער ברייטער בירגערלאכער פרייהייט, איז ניט מער ווי רעכט אז יעדער בירגער וואס האט שטים-רעכט זאל עס אויסנוצן באוואוסטזיניק.

אויב עס קומען פאר פאליטישע מיטינגען אין אייער באצירק, גייט הערן וואס די קאנדידאטן האבן צו זאגן, באקענט זיך מיט זיי — שאצט זיי אפ. אויב איר זייט צו ווייט פון א מיטינג, לעזט די צייטונגען.